

ATZINUMI

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par kredītņēmumiem saistībā ar mājokļa īpašumu

(2011/C 377/02)

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 16. pantu,

ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartu un jo īpaši tās 7. un 8. pantu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 95/46/EK (1995. gada 24. oktobris) par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti ⁽¹⁾,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 45/2001 (2000. gada 18. decembris) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti ⁽²⁾ un jo īpaši tās 28. panta 2. punktu,

IR PIEŅĒMIS ŠO ATZINUMU

1. IEVADS

1. 2011. gada 31. martā Komisija pieņēma priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par kredītņēmumiem saistībā ar mājokļa īpašumu (turpmāk tekstā "Priekšlikums").

1.1. Konsultēšanās ar EDAU

2. Komisija nosūtīja priekšlikumu EDAU 2011. gada 31. martā. EDAU izprot šo ziņojumu kā lūgumu sniegt konsultāciju Kopienas iestādēm un struktūrām, kā tas paredzēts Regulas (EK) Nr. 45/2001 (2000. gada 18. decembris) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti (turpmāk tekstā "Regula (EK) Nr. 45/2001") 28. panta 2. punktā. Agrāk ⁽³⁾, pirms Priekšlikuma pieņemšanas

Komisija deva EDAU iespēju sniegt neoficiālus komentārus. EDAU atzinīgi vērtē procesa atklātību, kas ir palīdzējusi uzlabot šo dokumentu no datu aizsardzības viedokļa pašā sākumposmā. Daži no šiem komentāriem Priekšlikumā ir ņemti vērā. EDAU atzinīgi vērtē atsauces uz šo apspriešanos iekļaušanu Priekšlikuma preambulā.

1.2. Vispārīgais konteksts

3. Priekšlikumā atbildīga aizdošana ir definēta kā kreditoru un kredītu starpnieku rūpes, lai aizdotu tādas summas, kādas patērētāji var atļauties un kas atbilst viņu vajadzībām un apstākļiem. Saskaņā ar atbildīgas aizņemšanās koncepciju patērētājiem jāsniedz būtiska, pilnīga un precīza informācija par savu finansiālo situāciju, kā arī tiem tiek ieteikts pieņemt uz informāciju balstītus un ilgtspējīgus lēmumus.
4. Priekšlikumā uzskaitīta virkne faktoru, kas nosaka lēmumu piešķirt konkrēto hipotekāro kredītu, aizņēmēja hipotekārā produkta izvēli un aizņēmēja spēju atmaksāt aizdevumu. Tie ietver ekonomisko situāciju, informācijas asimetrijas un interešu konfliktus, nepilnības un pretrunas regulējumā, kā arī citus faktorus, piemēram, aizņēmēja izpratni un zināšanas par finanšu jautājumiem un hipotekārās kredīšanas struktūrām. Priekšlikumā atsevišķu tirgus dalībnieku bezatbildīga rīcība nosaukta par finanšu krīzes cēloni, tāpēc bezatbildīgas aizdošanas un aizņemšanās problēmas ir jārisina ar likumdošanas iniciatīvas palīdzību, lai izvairītos no finanšu krīzes atkārtošanās.
5. Tāpēc Priekšlikumā paredzētas piesardzības un uzraudzības prasības attiecībā uz aizdevējiem un tiesības aizņēmējiem, lai izveidotu skaidru tiesisko regulējumu, kam jāpasargā ES hipotēku tirgus no graujošās ietekmes, kāda pieredzēta finanšu krīzes laikā.

1.3. Saistība ar ES datu aizsardzības režīmu

6. Priekšlikumā paredzēts neliels skaits darbību, kam ir nozīmē ES datu aizsardzības režīma ietvaros. Tās ir saistītas galvenokārt ar kreditoru un kredītu starpnieku veikto ziņu

⁽¹⁾ OV L 281, 23.11.1995., 31. lpp. (turpmāk tekstā "Direktīva 95/46/EK").

⁽²⁾ OV L 8, 12.1.2001., 1. lpp.

⁽³⁾ 2010. gada decembrī.

iegūšanu no tā dēvētās “kreditu datu bāzes” ar mērķi novērtēt patērētāju kredīspēju un patērētāju veikto informācijas sniegšanu kreditoriem vai kredītu starpniekiem.

7. EDAU ar gandarījumu atzīmē, ka pašreizējā Priekšlikuma redakcijā ir iekļautas svarīgas atsaucis uz attiecīgajiem datu aizsardzības noteikumiem. Taču viņš vēlētos norādīt uz dažu skaidrojumu nepieciešamību. No vienas puses, Priekšlikumā netiek paredzēti sīki noteikumi attiecībā uz datu aizsardzības principiem, ko garantē valstu normatīvo aktu, ar ko īsteno Direktīvu 95/46/EK, piemērošana visām apstrādes darbībām. No otras puses, EDAU ierosina dažus uzlabojumus dokumentā ar mērķi paskaidrot to precīzāk un nolūkā izvairīties no situācijas, kad kritēriji, kas nosaka piekļuves kredītu datu bāzei tiesības, tiek atstāti deleģēto tiesību aktu ziņā.

2. PRIEKŠLIKUMA ANALĪZE

2.1. Atsauce uz Direktīvu 95/46/EK un pienākumu novērtēt patērētāja kredīspēju

30. apsvērumis

8. EDAU ar gandarījumu atzīmē, ka Priekšlikumā Direktīvas preambulas tekstā ir iekļauta atsauce uz Direktīvu 95/46/EK. 30. apsvērumis paredz vispārīgu Direktīvas 95/46/EK piemērošanu datu apstrādes darbībām, kas veiktas saistībā ar patērētāju kredīspējas novērtēšanu.
9. Taču, lai atspoguļotu to, ka jebkura datu apstrādes darbība jāveic saskaņā ar īstenošanas noteikumiem un ka piemērota atsauce ir dažādie valstu tiesību akti, ar kuriem šo direktīvu īsteno, Priekšlikumā varētu iekļaut šādu vispārīgu pantu: “Jebkura personas datu apstrāde, kas veikta saskaņā ar šo Direktīvu, tiek veikta atbilstīgi attiecīgajiem valstu normatīvajiem aktiem, ar kuriem īsteno Direktīvu 95/46/EK”. Iekļaujot šādu pantu, 15. panta 3. punktā un 16. panta 4. punktā norādītās atsaucis uz Direktīvu varētu svītrot.

14. pants

10. Priekšlikuma 14. pantā paredzēts pienākums kreditoriem veikt pamatīgu patērētāju kredīspējas novērtējumu. Šim novērtējumam jābalstās uz noteiktiem kritērijiem, piemēram, patērētāja ienākumi, uzkrājumi, parādi un citas finanšu saistības. Šim pienākumam varētu būt būtiska ietekme uz personu, ka vēlas saņemt kredītu, privāto dzīvi, jo informācijas, kurai kreditors varētu piekļūt, veids un apjoms ir potenciāli ļoti plašs. Tāpēc EDAU atzinīgi vērtē precizējumu dokumentā attiecībā uz kreditora informācijas iegūšanas ierobežojumu līdz “vajadzīgajai” informācijai, ko kreditors iegūvis. Pantā vispārīgi noteikts, ka šo informāciju var iegūt tikai no “piemērotiem iekšējiem vai ārējiem avotiem”. EDAU atzinīgi vērtē skaidro atsauci uz nepieciešamības un samērīguma principiem, kas paredzēti Direk-

tīvas 95/46/EK 6. pantā, bet tomēr ierosina pēc iespējas precīzāk noteikt, kuri ir tie avoti, no kuriem var iegūt informāciju.

2.2. Datubāzē iegūto ziņu izmantošana

11. Datubāze pirmoreiz minēta 27. apsvērumā, kur tās noderīgums uzsvērts kredīspējas novērtēšanas kontekstā un kredītīguma spēkā esības laikā. Apsvērumā arī noteikts, ka saskaņā ar Direktīvu 95/46/EK patērētāji ir jāinformē par kredītu datubāzes izmantošanu un viņiem ir jābūt tiesībām piekļūt datiem datubāzē, labot, bloķēt vai dzēst tos. 14. pantā paredzēti īpaši kreditora pienākumi saistībā ar iespējamu kredīta pieprasījuma noraidīšanu, jo īpaši, ja tas saistīts ar “kredītu datubāzē” iegūto ziņu izmantošanu.
12. Vispārīgāki noteikumi, kas nosaka “Piekļuves datubāzei” kritērijus, ir iekļauti 16. pantā. 16. pants ir formulēts ļoti plaši (“Katra dalībvalsts visiem kreditoriem nodrošina nediskriminējošu piekļuves iespēju tām datubāzēm, kas attiecīgajā dalībvalstī tiek izmantotas, patērētāju kredīspējas novērtēšanai (..) un patērētāju kredītsaistību izpildes uzraudzībai (..)”). Dokumentā nav precīzi noteikts, vai datubāzēm jābūt īpaši izveidotām šādu kredīspējas pārbaudi veikšanai, kurš ir atbildīgs par datubāzi, kāda veida informācija var atrasties datubāzē, ko ietver patērētāja saistību izpildes “uzraudzība”, utt. EDAU saprot, ka kredītu datubāzēm ir atšķirīgas struktūras un tās izveidotas atšķirīga tiesiskā regulējuma ietvaros dažādās dalībvalstīs, un ka pilnīga norādīto kritēriju harmonizēšana neiekļautos šīs Direktīvas aptvērumā. Tomēr Priekšlikuma mērķis būtu ieviest harmonizētus piekļuves datubāzei nosacījumus, lai, piemēram, kreditors Beļģijā varētu piekļūt patērētāja kredītvēsturei Itālijā (kaut arī Beļģijas un Itālijas datubāzes var būt atšķirīgas) uz tādiem pat nosacījumiem kā Itālijas kreditori, ja patērētājs lūdz hipotekāro aizdevumu Beļģijā. Precizēti harmonizētās piekļuves kritēriji sīkāk jānosaka Komisijas deleģētajos aktos (skatīt 16. panta 2. punktu). EDAU atzīmē arī atsauci uz Direktīvu 95/46/EK 16. panta 4. punktā (1).

13. EDAU jau izteicis viedokli, ka pasākumi, kam ir būtiska ietekme uz pilsoņu privāto dzīvi, nebūtu jāapskata deleģētajos tiesību aktos. Protams, šādos tiesību aktos var izstrādāt sīkākas detaļas. Galvenajai ietekmei uz pilsoņiem tomēr jābūt skaidrai, un par to jāvienojas tiesību aktos, kas pieņemti saskaņā ar parasto likumdošanas kārtību. No datu aizsardzības viedokļa EDAU īpašas bažas rada acīmredzamā pretruna starp vispārināto iespēju izmantot datubāzes informāciju, ko veiks (pagaidām nenosakāms skaits) kredītu izsniedzēju, saskaņā ar 16. pantu un “vieglo” pienākumu, kas iekļauts tikai 27. apsvērumā, proti, ka

(1) Pants “neskar Direktīvas 95/46/EK piemērošanu (..)”. Taču skatīt 9. punktu, kurā ir ierosinātas izmaiņas šajā pantā.

“patērētāji (..) būtu jāinformē par datubāzes informācijas izmantošanu” un “[patērētājiem] būtu jābūt piekļuvei informācijai (..), lai labotu, dzēstu vai bloķētu viņu personas datus (..)”. EDAU uzskata, ka konkrētā iespēja izmantot datu subjekta tiesības saskaņā ar Direktīvu 95/46/EK ir saistīta ar iespēju identificēt personas datu, kas atrodas kredītu datubāzē, iespējamās saņēmējus. Līdz ar to, atsauci uz Direktīvā 95/46/EK ietvertajām tiesībām varētu neitralizēt neiespējamība datu subjektam skaidri un ar prioritātes tiesībām identificēt fiziskas un juridiskas personas, kas var piekļūt datubāzei.

14. Tāpēc EDAU ierosina dažas izmaiņas Direktīvas tekstā nolūkā likvidēt šeit norādītos trūkumus. Uz jebkādu ⁽¹⁾ piekļuvi datu bāzei būtu jāattiecinā šādi nosacījumi, kurus vajadzētu iekļaut 16. panta tekstā: i) kritēriju, saskaņā ar kuriem kreditori vai kredītu starpnieki var piekļūt datu bāzei, noteikšana, un jo īpaši skaidri noteikts, vai patērētāja datiem var piekļūt tikai kreditori vai kredītu starpnieki, kas noslēdz līgumu ar patērētāju vai kuriem patērētājs lūdz veikt darbības, lai izveidotu līgumiskas attiecības ar viņu ⁽²⁾; ii) pienākums iepriekš paziņot patērētājam, ka attiecīgais kreditors vai kredītu starpnieks plāno piekļūt viņa personas datiem datubāzē; iii) pienākums savlaicīgi darīt zināmas patērētājam viņa tiesības piekļūt datubāzē esošajiem datiem, labot, bloķēt vai dzēst tos saskaņā ar Direktīvas 95/46/EK principiem.

15. Iekļaujot tekstā šādus vispārīgus kritērijus un pienākumus, 14. panta 2. punkta c) apakšpunkta un 29. apsvēruma specifisko noteikumu attiecībā uz pienākumu paziņot patērētājam par piekļuvi datubāzei kredīta pieprasījuma noraidīšanas gadījumā no teksta varētu svītrot.

3. SECINĀJUMI

16. EDAU atzinīgi vērtē Priekšlikumā iekļauto konkrēto atsauci uz Direktīvu 95/46/EK. Taču viņš ierosina dažas nelielas izmaiņas tekstā, lai paskaidrotu datu aizsardzības principa piemērošanu attiecībā uz Priekšlikumā iekļautajām apstrādes procedūrām. Konkrēti:

- lai labāk atspoguļotu to, ka piemērotas atsauces ir valstu normatīvie akti, ar kuriem īsteno Direktīvu 95/46/EK, un uzsvērtu, ka visas datu apstrādes darbības jāveic saskaņā ar šiem īstenošanas noteikumiem, EDAU ierosina iekļaut jaunu pantu ar attiecīgu formulējumu. Tas arī ļautu svītrot no Priekšlikuma teksta citas atsauces uz Direktīvu 95/46/EK,
- Priekšlikuma tekstā varētu sīkāk atspoguļot avotus, no kuriem var iegūt informāciju par kreditora kredītspēju,
- Priekšlikuma tekstā vajadzētu iekļaut definīciju kritērijiem par iespēju izmantot datubāzes informāciju un pienākumiem paziņot datu subjekta tiesības pirms jebkuras piekļūšanas datubāzei, tādējādi nodrošinot datu subjektiem konkrētas un efektīvas iespējas izmantot savas tiesības.

Briselē, 2011. gada 25. jūlijā

Giovanni BUTTARELLI

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja palīgs

⁽¹⁾ Šis termins lietots, lai apzīmētu jebkura licencēta kreditora piekļuvi jebkurā laikā.

⁽²⁾ Skatīt Direktīvas 95/46/EK 7. panta b) punktu.